MUNT-EN GELDMOEILIKHEDEN OP CURAÇAO VÓÓR HONDERD JAAR

DOOR

MR. B. DE GAAIJ FORTMAN

II

Had ik aanvankelijk gedacht op mijn opstel onder dezen titel in dit tijdschrift ¹⁾ geen vervolg te zullen geven, en het verder verloop in het kort te kunnen schetsen in een meer algemeene beschouwing van de geschiedenis der kolonie van 1816 tot 1828 — bij nader inzien blijkt mij de stof te omvangrijk en lijkt zij mij als aanvulling van Fabius' mededeelingen ²⁾ te belangrijk, dan dat ik met een al te korte vermelding van het verloop volstaan kan.

Cantz'laar had de medewerking van den Raad van Politie weten te verkrijgen voor zijn plan om het fonds tot vernietiging der bewijzen van afgekeurde Johannissen te doen strekken tot aflossing der in omloop zijnde gouvernements-ordonnantiën. Omdat de kas niet toereikend was voor dadelijke voldoening van alle schuld had de gouverneur bepaald, dat te beginnen met de oudste schuldbewijzen achtereenvolgens naar gelang van de draagkracht van het „Fonds” de houders der stukken zouden worden opgeroepen.

Van twee zijden kwam verzet.

Namens den handel kwamen den Gouverneur op 2 Januari 1821 vier kooplieden spreken, nl. D. Bing, J. C. Meyer, J. N. C. Jutting en C. L. Parker. Het verval van handel en scheepvaart schreven zij grootendeels toe aan

¹⁾ December 1925, bladz. 353—370.

²⁾ In *de Economist*, 1913.

het gemis van gereede penningen en het in omloop zijn van papieren munt, de gouvernements--ordonnantiën, die als ruil- en betalingsmiddel in omloop waren, en aan de koloniale kas in betaling werden aangenomen,¹⁾ daaronder begrepen. De kooplieden verzochten opschorting van het raadsbesluit van 19 Dec. 1820 tot betaling dezer stukken uit het „Fonds”, en boden een geldleening aan tot gedeeltelijke afbetaling der gouvernements-schuld en tot het geheel buiten omloop brengen der nog uitbetaalde schuldbewijzen, ten einde zoo spoedig mogelijk met de gelden van het „Fonds” en de opbrengst der afgekeurde Johannissen te komen tot vernietiging der papieren bewijzen. De Gouverneur willigde de gevraagde opschorting van het raadsbesluit aanstonds in, en behield zich overigens voor, zoodanige bepalingen en overeenkomsten te maken, als hij zou oordeelen „meest overeenkomstig te zijn met de belangen van het Moederland, die der Ingezetenen dezer kolonie in het algemeen en met opzigt tot den handel en de scheepvaart in het bijzonder.”

Het andere verzet bleek den volgenden dag. In de raadsvergadering was toen bericht ingekomen van de vier commissarissen van het „Fonds”, C. L. van Utrecht, Theods. Jutting, Haim Abinun de Lima en J. W. G. Jutting, dat de laatste twee — de anderen zaten ook in den Raad van Politie — bezwaar maakten tegen uitvoering van het raadsbesluit van 19 December 1820, alvorens nog eens duidelijk als hun meening te hebben uitgesproken, dat het „Fonds” afgescheiden diende te blijven van 's lands financiën, en de gelden ervan slechts tot het oorspronkelijk doel mochten gebruikt worden.

In dezelfde vergadering gaf de Gouverneur verslag van zijn onderhoud met de vertegenwoordigers van „een aantal der aanzienlijkste kooplieden,” waarna de Raad het gewraakte besluit formeel in zijn geheel opschortte, dus ook voorzoover het betrof de verminder-

¹⁾ 29 Nov. 1820 had de Gouverneur de beperking gemaakt, dat betalingen tot en met 10 pesos geheel- en die daarboven althans tot de helft in geld moesten geschieden.

ing der belastingen ten bate van het „Fonds.” Verder gaf de Raad den Gouverneur machtiging om naar bevind van zaken te beslissen, onder gehoudenheid, slechts om aan den Raad mededeeling van zijn besluit te doen.

Dit besluit volgde een week later na een nieuwe samspreking met de vier genoemde kooplieden. Hun aanbod om 27000 peso's tegen 6% aan het Gouvernement te leenen voor intrekking der uitgegeven gouvènements-ordonnantiën werd aangenomen. De schuldbewijzen ten laste der koloniale kas, die reeds bij het „Fonds” berustten ¹⁾, zouden worden vervangen door een rentelooze schuldbekentenis, en aan het Gouvernement zou behoorlijk tijd worden gelaten tot betaling ²⁾. De belastingen ten gunste van het „Fonds” zouden op den ouden voet blijven bestaan.

Tot October 1822 is deze belastingheffing doorgegaan; met den 1sten van die maand hield zij niet op, doch veranderde van karakter.

In den loop van dat jaar had de Raad van Politie namelijk tot een nieuwen maatregel op het stuk van de munt besloten, die 12 November 1822 in het moederland werd goedgekeurd. De goedgekeurde gouden Johannissen werden in omloop gebracht tegen een vaste waarde, overeenkomstig de werkelijke waarde, bij het gewicht, evenals het geval was met alle ongestempelde gouden Johannissen en met alle andere gouden munt-speciën, en wel elke penny weight gerekend tegen 72 stuivers Cur. crt., zonder met kleinere deelen dan $\frac{1}{4}$ penny weight rekening te houden. Ook hiervoor zou aan de eigenaars dezer muntstukken vergoeding worden gegeven. Ter verkrijging van het daarvoor noodige geld moest de opbrengst der volgende belastingen dienen, tot nu toe geheven voor het fonds tot vernietiging der bewijzen van afgekeurde Johannissen: de belasting op bepaalde goederen; de heffing van Ps. 500 van vreemde-

¹⁾ Ps. 30.000, onder Kikkert uit het „Fonds” betaald.

²⁾ Reeds in den loop van 1821 verbeterde de geldelijke toestand der kolonie zoodanig, dat geleidelijk op deze schuldbekentenis, groot Ps. 29013.75 kon worden afbetaald.

lingen, die zich kwamen vestigen om handel te drijven; die van Ps. 100 voor burgerbrieven van vreemdelingen, en het tonnengeld. De Raad-contrarolleur Nuboer, die de raadsvergadering van 16 Juli 1822, waarin dit besluit genomen werd, niet had bijgewoond, maakte bezwaar tegen dit besluit, dat hij „ruineus voor de bewoners” achtte. Hij berekende dat er ruim 11000 gouden Johannissen in omloop waren, waarvan niet één de reële waarde van $7\frac{1}{2}$ pesos zou bezitten; het geheele tekort schatte hij op 16000 patienjes. Bovendien merkte hij op, dat, als de nieuwe maatregel eerst 1 October 1822 zou beginnen, en dit bekend werd, er nog heel wat gelegenheid zou zijn om minderwaardige stukken in te voeren. De Raad nam den Raad-contrarolleur dit stuk zeer kwalijk, ontzegde hem het recht, om achteraf bezwaren te maken tegen een raadsbesluit, genomen in een vergadering, die hij niet had bijgewoond en handhaafde zijn besluit. Naast het bestaande fonds, dat in het vervolg kortweg als „Fonds tot vernietiging” zal worden aangeduid, werd nu gevormd het fonds tot vinding van het verschil tusschen de wezenlijke en nominale waarde der gestempelde gouden Johannissen, „Fonds tot vinding” te noemen.

Echter niet alleen de Raad-contrarolleur had bezwaren tegen den nieuwen maatregel. 3 Februari 1823 hield de geldigheid der gestempelde gouden Johannissen tegen hun nominale waarde van Ps. 11. 2 op. In het gouvernements-journaal van 15 Februari 1823 vinden wij aangeeteekend, dat op den 3den dier maand sommige lieden in het pakhuis van A. W. Hellmund gesprekken zouden hebben gevoerd in tegenwoordigheid van het raadslid J. J. Beaujon, waarbij „men zich veroorloofd heeft onbetamelijke en honende uitdrukkingen te bezigen jegens het Gouvernement en de Leden van den Raad van Policie dezes eilands... met opzigt tot de maatregelen der regering en de handelingen der Leden van opgemelden Raad betreffende het gangbaar stellen van de gestempelde gouden Johannissen op derzelver reële waarde bij gewigt tegen den tegenwoordigen bepaalden

koers" De Gouverneur was er natuurlijk aanstonds, bij om aan den Raad-fiskaal een onder zoek op te dragen. Gelukkig was er een Publicatie van H. H. M. Heeren Staten-Generaal van 19 Dec. 1706, bij vernieuwing 29 Mei 1792 op Curaçao afgekondigd, dat de noodige strafbepalingen gaf tegen „aanstotelijke termen... odieuze reflectien... of discoursen... etca dewelke eenigzins tot nadeel Calumnien of kwade interpretatie van de handelingen decisien of administratie der regering zouden kunnen strekken." De zaak liep echter met een sisser af, toen de schuldige, J. Kloppenburg, zijn verontschuldiging aanbood.

Aan de inwisseling der gestempelde gouden Johannissen werd den voorrang gegeven boven de vernietiging der bewijzen van afgekeurde Johannissen, zelfs werden de gelden van het „Fonds tot vernietiging" met die der Reserve-Kas daartoe aangewend. Op 3, 4 en 5 Februari 1823 werden ingewisseld 3005 gestempelde gouden Johannissen, in de Reserve-Kas waren er 2064; op deze 5067 stuks (1 bleek vals en 1 dubbel geteld) leed de kolonie een verlies van Ps. 9486, vermeerderd met Ps. 474 voor onkosten. Half Juli 1823 waren door de geheven belastingen de noodige gelden bijeen, maar nog tot Maart 1824 duurde het voor deze belastingen afgeschaft werden. Met de vernietiging der bewijzen van afgekeurde Johannissen was inmiddels voortgegaan, naar gelang de gelden binnenkwamen. Met 1 April 1824 verviel de gangbaarheid dezer bewijzen, die tot 31 December van dat jaar ingewisseld konden worden. Omstreeks de helft van 1820 was de administratie van het „Fonds tot vernietiging," dat nog niet kon geliquideerd worden, omdat nog zoo veel achterstallige belastingen moesten geïnd worden, overgegaan aan het Gouvernement. Eerst werden de beheerders van het „Fonds" nog aansprakelijk gesteld voor het verlies op een particulieren wissel, die was aangekocht in strijd met de verplichting der directie alleen gouvernements-wissels te koopen, maar toen de uitkomsten gunstig bleken, werd deze schade, ruim f 500.—, toch maar ten laste van het „Fonds" genomen.

Bij de eindafrekening op 31 December 1824 bleken 7 bewijzen ter inwisseling niet aangeboden te zijn, en het batig saldo van beide Fondsen te bedragen Ps. 22691. 3. 2 met Ps. 1964. 5. 2 achterstallige schuld ten laste van uitlandige en minvermogende schuldenaren. Van dit geld werd Ps. 13.500 besteed, om de schuld van het schutterijkorps te betalen, Ps. 6000 werd in de koloniale kas gedaan als vergoeding voor het in 1824 niet geheven hoofd- en familiegeld, en de rest met de vorderingen kwam eveneens de koloniale kas ten goede. Voorwaar, een mooie uitslag van Cantz'laars beleid.

En thans wil ik nog uitvoerig stilstaan bij de *dubloenen-kwestie*, die zoo geweldig veel beroering gewekt heeft, en nagenoeg de geheele bevolking, althans al wat daaronder notabel was, koopman en ambtenaar, tegenover den Gouverneur geplaatst heeft.

„Een ander besluit” (dan dat tot sluiting der R. K. Kerk op 1 Juni 1824), zegt Simons, „dat niet minder ontevredenheid verwekte, was de bepaling, die door den gouverneur Cantz'laar aan de ambtenaaren werd gegeven om de Spaansche en Columbiaansche dubloenen, alsmede de piasters voor veel minderen prijs aan te nemen dan zij in den handel gerekend werden waardig te zijn. — Bij uitgaaf van zijnent- of gouvernementswege werden zij echter tegen den ouden prijs berekend. — (Vermits de gouverneur nimmer in gouden of zilveren munten aan het ministerie sommen heeft overgedragen, schuilt het oogwerk van die handelwijze in het donker).

Eene commissie uit de kooplieden, die door die bepaling groote schade kregen, verzocht hem zijn besluit in te trekken, doch hij wilde zulks niet doen, en dit had ten gevolg dat, toen bij den tijd van betaling geweigerd werd, zulks volgens het oude gebruik te doen, men volgens den koers betaalde door den gouverneur vastgesteld, maar... zulks met recht van protest, hetwelk dan ook weinige dagen daarna ingediend werd. Reeds was die geest van ontevredenheid levendig geworden, doch toen die bij het gouvernement ontvangen gouden en zilveren

stukken openlijk verkocht en meest door de uitgevers terug werden gekocht, verbeterde zulks niet. De onderteekenaars van het protest werden nu voor den procureur generaal geroepen, die van de rechtbank vorderde, dat de onderteekenaars of verbannen of tot eene zware boete zouden worden veroordeeld, doch de rechtbank sprak hen echter vrij."

Brusse vertelt ook dit nagenoeg met geheel dezelfde woorden, en hij is met Simons het erover eens, dat toen de kooplieden zich tot den Koning gewend hadden en al hun grieven opgesomd hadden, in 1827 Van den Bosch als commissaris naar Curaçao gezonden werd om naar die klachten een onderzoek in te stellen, doch de gouverneur bij diens aankomst zich met den gouvernements-secretaris Prince, met wien hij eenigen tijd in onmin had geleefd, verzoende, en deze als bemiddelaar tusschen den gouverneur en de kooplieden optrad, en aan de zaak een gunstige wending gaf.

Vreemder dan dat tijdgenooten als Ds. Bosch en Teenstra geen woord aan deze zaak, die, zooals ik zeide, zeker eenige jaren lang de Curaçaosche samenleving in beroering heeft gebracht, wijden, is, dat Smidt en vooral Fabius met geen enkel woord ervan melding maken.

Curaçao had door het drukke verkeer met de Spaansche koloniën op de vaste kust van Zuid-Amerika de peso of zilveren piaster, pattinje genaamd, ook wel Spaansche mat en pilaardaalder, als belangrijkste munt behouden. Deze „ronde" peso is wel te onderscheiden van de peso van achten, de gesnoeide en gedeprecieerde peso, die de gewone *reken*munt geworden was. Als gouden munt kwam voor de dubloen of quadrupel.

Volgens publicatie van Gouverneur en Raden van 17 November 1804 was de waarde van de zilveren pattinje op 12 realen gesteld en volgens publicatie van den Gouverneur van 22 Juni 1808 de dubloen op 16 pattinjes. Naar deze bepalingen verwees het Kon. Besl. van 20 Januari 1816, dus nog vóór de inbezitneming der kolonie, dat bepaalde, dat de pattinje evenals voormaals in handelingen met het Gouvernement tegen een bepaalde waar-

de zou gelden, onverlet ieders bevoegdheid, om in onderlinge handelingen de waarde van dit geldstuk zoo te regelen als men zou overeenkomen. In 1814 of 1815 waren pattinjes—in 1798 onder Lauffer in vieren gekapt—in vijven gedeeld, en, evenals in 1798 de éénvierde stukken ¹⁾, tegen 3 realen in omloop gebracht. Het eigenaardige is, dat desniettemin de pattinje 12 realen bleef doen in den eersten tijd. Kikkert zegt nog in 1817 in zijn verslag, dat de pattinje voor 12 realen geldt en de quadrupel of dubloen voor 16 pattinjes of 24 pesos van achten, beide boven hun werkelijke waarde, en voegt eraan toe, dat er „geene ten minsten zeer weinig”, dubloenen in omloop waren, en de pattinjes „zeer schaars” waren, doch beide munten met 15% agio ingewisseld en uitgevoerd werden, wat de handel zoo nadeelig maakte en Curaçao van gereed geld ontblootte. De waarde van de pattinje en daarmee die van den dubloen steeg nog meer door invoer van in zessen gekapte pilaardaalders uit St. Thomas, die tersluiks voor vijfde deelen in omloop gebracht werden ²⁾. Vijftien realen werd de handelswaarde der pattinjes, 20 pattinjes of 30 pesos van achten die der dubloenen.

Het Gouvernement hield zich aan de wettelijke waarde. Van 1823 af leest men meer dan eens in het gouvernements-journaal van schuldenaren der gouvernementskas, die met dubloenen tegen 30 pesos van achten willen betalen. ³⁾ Eerst vindt de Gouverneur er dan dit op, dat die munten wel tegen 24 pesos aangenomen worden, waar met bevoegdheid van den schuldenaar on ze tegen ander gangbaar geld terug te nemen. Tevens verschijnt er in *de Curaçaosche courant* van 10 Mei 1823 een herinnering aan de wettelijke waardebepalingen van pattinjes en dubloenen met mededeeling, dat het Gouvernement zich daaraan zal houden „zonder op eenigerlei wijze in aanmerking te kunnen nemen eenigen hooger koers welke die muntspecie als handelspenningen, door on-

¹⁾ Deze werden in 1815 op $3\frac{1}{2}$ reaal gebracht.

²⁾ Teenstra, *t. a. p.* I, bladz. 206.

³⁾ G. j. 21 Febr., 1 Mei 1823.

derlinge handelingen van particulieren, reeds verkregen hebben of naargaans nog mogten verkrijgen,”

Een uitzondering vermeldt het gouvernements-journaal van 23 Augustus 1824. C. L. Parker had ingeschreven op het verwhout van Bonaire voor het tweede halfjaar 1824 voor $3\frac{1}{2}$ dubloen per ton. En nu overwoog de Gouverneur, dat dit minder zou zijn dan vroeger, wanneer de dubloen tegen 16 pattrinjes of 24 pesos berekend werd, maar meer, wanneer men als tegenwaarde 20 pattrinjes of 30 pesos aannam, waarvoor die munt in den handel en onder particulieren gangbaar was. Het Gouvernement, zoo wordt verder gezegd, is in de gelegenheid om zonder schade de dubloenen tegen 16 pattrinjes of 24 pesos uit te geven, daar maandelijks bij de uitbetalingen der militaire traktementen en soldijen in koloniaal geld, daarop agio gegeven moet worden ¹⁾, wat niet noodig zal zijn als deze betalingen met dubloenen tegen 24 pesos — in plaats van 30 — geschiedt, zoodat het verlies, dat het Gouvernement nominaal zou kunnen lijden bij het contracteeren in dubloenen, vergoed wordt door de besparing van agio op de gemelde traktementen. Met Parker werd daarom overeengekomen, dat, als hij onverhoopt niet in gouden dubloenen of quadruppels zou kunnen betalen, de tegenwaarde op 30 pesos zou aangenomen worden. Men heeft hier te doen uitsluitend met een berekening en blijkbaar wordt ervan uitgegaan, dat het gouvernement de waarde van 24 pesos zoowel bij het ontvangen als bij het uitgeven moet aannemen. Tevens is door het vorenstaande duidelijk het voordeel voor de gouvernementskas, waarnaar Simons tevergeefs gezocht heeft, ofschoon zijn opmerking daarover in het licht van zijn eigen mededeelingen nogal dom is, daar hij juist te voren had meegedeeld, dat het Gouvernement (en de Gouverneur) de dubloenen voor meer uitgaf, dan het die ontvangen had.

¹⁾ Voor de uitbetalingen aan de troepen was bij Kon. besl. de koers der dubloenen tegen 16 pattrinjes en die der laatsten tegen 50 stuivers Nederl. vastgesteld, met bepaling dat bij betaling in koloniaal geld, anders dan hard of rond geld, 25 % agio zou moeten gegeven worden.

13 September 1824 ontving de Gouverneur een verzoek van kooplieden en andere ingezetenen om de dubloenen en zilveren pattinjes voortaan weer (wellicht was het vóór 1823 of onder Kikkert gebeurd) tot den marktprijs aan te nemen. In zijn antwoord wees de Gouverneur erop, dat nergens de verplichting was opgelegd, om 's lands belastingen met gekapt zilvergeld te betalen, waarvan de verzoekers uitgingen. De oorzaak der moeilijkheden lag bij de winkeliers, die het gekapte zilvergeld en ander kleingeld in handen kregen, en de dubloenen slechts met winst, en dus voor minder dan waarvoor ze bij particulieren onderling werden aangenomen, inwisselden. De Gouverneur zag hierbij over het hoofd, dat betaling aan de gouv ernement skas in dubloenen wellicht nog voordeliger was. Voorts beriep de Gouverneur zich op de wettelijke bepalingen, en betoogde, dat, eenmaal het verzoek ingewilligd, een nog hooger oploopen van de koers ook weer tot een hoogere wettelijke waardebepaling zou moeten leiden. „Ik mag geen bevelen van hooger hand buiten werking stellen,” was ook weer des Gouverneurs antwoord toen hem een week later verzocht werd, den gevraagden maatregel provisioneel te nemen in afwachting van de beslissing des Konings, tot wien verzoekers zich zouden wenden.

En de administratie van financiën en de fiskaal, tot wien gesommeerde landsdebiteuren zich hadden gewend met aanbod van betaling in dubloenen en ronde pattinjes tegen 20 pattinjes en 15 realen, „waarop het Gouvernement dezelve gekapt heeft,” zooals het scherp en geenszins onjuist heet, weigerden de dubloenen tegen andere dan de wettelijke waarde aan te nemen.

Als men op het voortdurend aanhouden der belanghebbenden let, moet men wel aannemen, dat er in dezen tijd meer dubloenen in omloop gekomen waren, dan in Kikkerts *Verslag* bedoeld. De Gouverneur heeft geen kamp gegeven ondanks de klaarblijkelijke tegenwerking van den Raad van Justitie en van de Weeskamer, ondanks de slappe meewerking van den fiskaal en zonder de instemming ook van den Raad van Politie.

In October 1824 zou het tot een formeel protest van de kooplieden bij den gouverneur komen. Een der kooplieden J. W. G. Jutting, sprak daarover den Gouvernementssecretaris Prince aan, in diens hoedanigheid van notaris, om het stuk op te maken. Deze weigerde met instemming van den Gouverneur en na advies van den fiskaal, die als zijn oordeel, uitsprak, dat protesten tegen het gouvernement niet geoorloofd waren, daarmede niet tegen meerderen konden protesteeren. Maar den volgenden dag kwam het toch. De kooplieden A. de Veer Jr., A. de Meza, A. H. Senior en J. W. G. Jutting hadden het met bijstand van den procureur Ricardo aan den fiskaal gebracht. Mede-onderteekenaars waren M. Trois (of Frois), M. A. Jesurun, E. Brandao, J. P. Brandao Jr., I. C. Jandroep, H. A. Cohen, D. A. de Lima Jr., Is. A. de Lima, D. S. Valencia, G. M. Ellis, A. Matthey, H. A. de Lima, J. H. Apitsz, D. G. Casseres, Is. Pardo, Jos. Pardo, Samuel Lyon, Jos. P. Brandao, I. de Sola, C. L. Parker, P. Robinson, E. Arnold en C. A. Zeppenfeld. De Gouverneur was woedend. Ingezeten en hebben geen wettig recht om te protesteeren tegen besluiten en handelingen van het wettig gezag, aldus leest men in het gouvernements-journaal; „het... protest moet beschouwd worden als een onwettig, schandelijk en schaamteloos libel, strekking hebbende tot ondermijning van het wettig gezag en verstoring van de rust onder de ingezetenen.” Strijd met art. 1 van het Regeeringsreglement, miskenning van des Gouverneurs gezag als van den vertegenwoordiger des Konings werd erin gezien. Den fiskaal gelastte de Gouverneur tegen de onderteekenaars te procederen, en hij voegde eraan toe, dat hij niet begreep, dat deze ambtenaar niets ervan scheen gehoord te hebben, dat Samuel Pareira met het protest langs de huizen en straten gegaan was, om handteekeningen te krijgen. Th. Jutting, het lid van den Raad van Politie, was een der belhamels¹⁾. Mr.

¹⁾ Met hem had de gouverneur nog een kwestie. De Weeskamer en de Joodsche weesmeesters hadden Jutting een verklaring afgegeven, dat zij de dubloenen en de pattinjes aannamen tegen de handelswaarde, en dat hun

Serrurier had zijn meewerking bij het opstellen van het protest verleend, waarvan de Gouverneur begrijpelijkerwijs den Koning mededeeling deed.

Er waren nu twee processen in verband met de dubloenkwestie: het eene tegen de nalatige landsschuldenaars, die niet tegen den wettigen koers hadden willen betalen en inmiddels tot betaling gedagvaard waren, en het andere tegen de ondertekenaars van het protest. Welhaast scheen het alsof er een derde zou bijkomen, tegen den procureur Ricardo, die in het eerstgenoemde proces ter terechtzitting gesproken had van „vixatie en onderdrukking aan de zijde van den crediteur zijner clienten,” woorden, die de Gouverneur „odieus, laesif en seditieus,” in strijd met de publicatie van Gouverneur en Raden van 29 Mei 1792 noemde. Zijn schorsing als procureur werd alleen voorkomen, omdat het anders den schijn zou hebben, alsof het Gouvernement zijn clienten van zijn diensten zou willen versteken.

geen „legale order ter contrarie van hooger hand” was toegezonden. De Raad van Politie, waarin de Gouverneur de zaak bracht, oordeelde zich van die uitlating niets te moeten aantrekken, doch de Gouverneur zond aan de Weeskamer bericht, dat de wettelijke bepalingen op dit stuk als voor alle publieke administratiën ook voor haar golden met persoonlijke aansprakelijkheid der weesmeesters bij overtreding. Bij het openen der raadsvergadering van 19 October 1824 las de Gouverneur voor een „acte van non praejuditie wegens het zitting nemen . . . met het Lid Jutting”, die daarop eerst wilde vertrekken, maar besloot te blijven „ten einde niet na te laten zijne functien als mede Lid van dezen Raad waar te nemen.” In de twee volgende vergaderingen, waarin Jutting afwezig is, stelde de Gouverneur een onderzoek in, of de leden zich niet herinnerden, dat Jutting in 1822 zich in een vergadering heeft verzet tegen het invoeren van een koloniale munt en tegen het vermeerderen van gekapt geld, op grond dat daardoor de waarde van het ronde geld te veel zou rijzen, er bijvoegende, dat, indien de dubloenen op 20 pattinjes bleven en niet weer tot 16 pattinjes of daaromtrent daalden, de kolonie geruïneerd zou zijn. De uitslag is gunstig voor den Gouverneur. Zelfs herinnerden Cancrjin en Beaubornh zich, dat Jutting gezegd had, dat alle andere muntspeciën dan het gekapte geld voor haar intrinsieke waarden moesten circuleeren: dubloenen tegen 16 pattinjes en pattinjes tegen 12 realen.

De ontknooping kwam toen Jutting in 1826 moest aftreden. Met den aftredende, volgens art. 27 van het Regeeringsreglement, werden de heeren I. N. C. Jutting, lid van den Raad van Justitie, en de planter Claas Schotborgh op de voordracht geplaatst. Deze laatste, die inmiddels voorgedragen was voor een met het raadslidmaatschap onvereinigbaar ambt, werd vervangen door Daniel Beevers, die ook door den Gouverneur benoemd werd.

Het vonnis tegen de landsdebiteuren viel den 4den Nov. 1824. Het wekte de verbolgenheid van den Gouverneur. Vooreerst om de inderdaad wel wat vreemde overwegingen, vooral als men bedenkt, dat de Raad van Justitie doorgaans geheel ongemotiveerde beslissingen gaf. „Gelet dat het dezen Raad niet vrystaat, noch tot deszelfs attributen behoort over de nuttigheid of schadelijkheid van zoodanige maatregelen te oordeelen als aan andere magten zijn gereserveerd noch speciaal over de verhouding welke de prysbepaling op geld Specien welke 's ryks Kas mag komen te ontvangen behoort te hebben, tot de waarde dierzelfde geldspecien in den handel naar gewigt en gehalte, veel minder om van gehoorzaamheid aan Z. M. besluiten het zy finaal of by voorbaad te dispenseeren,” werd de gedaagde (S. Lyon) veroordeeld om het gevorderde bedrag te betalen „in gekapt zilveren geld, Schellingen of Stuivers, zoo ver hy zich hetzelfde zal kunnen verschaffen en voor het overige gedeelte in andere gouden of zilveren Specien op den voet zoo als dezelve tot betaling van Gouvernements inschulden volgens Gouvernements bepaling worden aangenomen, onder reserve van en onverlet des Debiteurs regt om in geval Zyne Majesteit mogt komen te besluiten dat de reeds verschenene Gouvernements inschulden in die Specie tegen eenen hooger voet zouden worden kunnen betaald als dan het te veel betaalde terug te vorderen, met condemnatie van den Eischer R. O. in de kosten¹⁾).

Mr. Serrurier, G. Striddels, J. N. C. Jutting, D. Specht en J. C. Meyer zijn de rechters, die dit vonnis gestreken hadden. Het vonnis ging vergezeld van de opmerking van de rechters aan den gouverneur, „dat zij zich met leedwezen ter gehoorzaamheid van 's Konings bevelen verplicht hebben gevonden op de posten van den Raad Fiscaal, ten voordeele van den eischer te decideren,” en van een verzoek aan den gouverneur om tegenover de veroordeelden toegeeflijkheid te gebruiken „waardoor President en Raden.... bij de overtuiging van hunnen

¹⁾ Dit en andere judicieele stukken, op deze zaak betrekking hebbende zijn te vinden *Oud-Archief* no. 387.

pligt te hebben gedaan, nog die zouden kunnen voegen, dat aan het vonnis, buiten merkelijke ongelegenheid van iemand hunner mede ingezetenen, voldaan zoude kunnen worden." De Gouverneur maakte de weinig menschkundige opmerking, „dat het te bevreemden is hoe of eene regtbank leedwezen gevoelen kan in volgens de wet regt te spreken." Er is meer over de wet dan volgens de wet recht gesproken, zegt een andere opmerking.¹⁾ Na de rechtspraak moet de rechtbank zich met de zaak niet inlaten. Aan partijdigheid voor de landsdebiteuren en aan onwil om het Gouvernement recht te laten wedervaren grenst dit vonnis, wat echter weinig te verwonderen is, daar twee der rechters tot de onderteekenaars van het verzoekschrift van 13 September behooren. Zoo min als het politiek gezag zich met de administratie der justitie mag bemoeien, mag de justitie zich inlaten met de politieke administratie. Sterk stond de gouverneur met een beroep op het geval van G. Curiel, die meermaalen uitstel van betaling had gehad, ten bewijze zijner bewering, dat het gouvernement, waar mogelijk, toegeeflijkheid gebruikte.

Een andere reden, waarom de Gouverneur over de beslissing van den Raad van Justitie misnoegd was, was de kostenveroordeeling in 34 gevallen ten laste van den Raad-fiscaal qq. als eischer. Hoe de Raad tot deze beslissing gekomen is, leeren de Notulen van denzelfden 4den November:

„Overgaande tot de decisie der kosten proponeert de Raad Jutting alzoo volgens de erkenenis van den Raad Fiscaal R. O. en ook volgens den aard der zaak, het invorderen der in ééne Maand schuldig geworden preten-tien by verschillende procedures het gevolg is van de inrigting op de Lands kantoren, en niet van eenige daad der contribuabelen, de debiteuren te condenmeeren in de kosten gevallen op de invordering der laatste rekening in ieder Maand en den Raad Fiscaal en wel R. O. in die der vorigen.

¹⁾ Ontleend aan het advies van den fiscaal, aan den gouverneur uitgebracht.

Alle de Heeren vereenigen zich met dit voorstel, en wordt dus hetzelfde gearresteerd."

De Gouverneur vroeg echter tevergeefs naar de reden dezer beslissing; de Raad was niet bereid die mee te deelen. Toch was het van belang om die reden te weten in verband met de vraag of geappelleerd zou worden, en met het oog op nieuwe procedures van dezen aard. Ook bestond de regel, dat schade, den Lande veroorzaakt door fouten van ambtenaren, op deze werden verhaald. Van verhaal op den fiskaal kon nu geen sprake zijn, omdat van eenig verzuim van dezen ambtenaar niet gebleken was. De Gouverneur besloot allereerst hooger beroep te laten aantekenen. Een daartoe strekkend verzoek werd door den Raad afgewezen, waarop de Gouverneur besloot de vonnissen niet ten uitvoer te doen leggen alvorens de Koning hieromtrent zou hebben beslist. Langs een omweg kwam de Gouverneur achter hetgeen hij weten wilde, toen hij kort daarop met het oog op nieuwe procedures tegen schuldenaren van den lande den fiskaal bij den Raad van Justitie inlichtingen liet vragen omtrent de wijze waarop tot invordering van 's Lands rechten en accijnzen behoorde te worden geprocedeerd. Het antwoord van den secretaris hield in, dat in de eerste plaats „er op den precisen vervalldag der rekening dagvaardiging op dezelve zoude moeten geschieden," en verder dat „voor de rekeningen van iedere maand slechts eene dagvaardiging zoude moeten gedaan worden." In zijn journaal van 14 Januari 1825 merkt de Gouverneur op ten aanzien van den eersten eisch, dat toch niemand een schuldeischer kan beletten aan zijn schuldenaar uitstel van betaling te geven, en ten aanzien van de tweede voorwaarde, dat dit een verandering in de bestaande manier van procederen is in strijd met art. 53 van het Regeeringsreglement („ook zal in de manier van procederen in de Kolonie gebruikelijk provisioneel geene verandering worden gemaakt"....) en practisch niet uitvoerbaar zonder vertraging, wanneer bijvoorbeeld één der posten van een maandrekening bestreden wordt. De Gouverneur vat zijn grieven tegen den Raad aldus

samen: „Dat de Raad van Justitie voormeld wegens alle omstandigheden als partij tegen het Gouvernement moet worden beschouwd in zoo ver dezelve, niet alleen geaarzeld heeft regt te spreken en zulks niet dan met leedwezen ten behoeve van het Gouvernement heeft gedaan, maar zich verder niet met de zaak tusschen hetzelve en de onwillige Lands debiteuren ingelaten heeft dan behoorlijk was en met deszelfs attributen overeenkwam, buiten en behalve de regtspraak zelve die de oorzaak is dat de Landskassen ontstoken blijven van de bedragen der sententien tegen eenige van die debiteuren waarbij het officie fiscaal in de kosten is gecondemneerd, ten ware dat die kosten, welke ten laste der koloniale kas zouden moeten komen, uit dezelve betaald wierden; terwijl bovendien nog het hiervorengemelde sustenu geopperd is, als een tastbaar middel om het Gouvernement in de vervordering van deszelfs regt te verhinderen, wanneer hetzelve zich niet aan willekeurigheid zoude willen onderwerpen; al hetwelk niet te bevreemden is als men in aanmerking neemt dat de President bekend staat als de steller van een rekwes voor sommige der handelsdrijvende ingezetenen dewelke zich naargaans in de maand September over den koers van gouden dobloenen en zilveren pattrinjes hebben geadresseerd en twee der Leden onderteekenaars zijn van het eerste in die maand over dat onderwerp ingeleverd rekwes, waar in zij hunne gevoelens aan den dag hebben gelegd.”

Op grond dat de Raad fiscaal tot aan de bedoelde beslissingen altijd geprocedeerd had zonder de nu bekend geworden voorwaarden na te leven riep de gouverneur den Raad van Justitie ter verantwoording met een beroep op het gemelde artikel 53 van het Regeeringsreglement. De Raad van Justitie betoogde, dat dit van de zijde van den Gouverneur een verboden inmenging in de justitie was, en zoo bleven partijen scherp tegenover elkaar staan. De Raad had zelfs de onkieschheid voor een plaatsvervangersplaats A. de Veer Jr. voor te dragen, waarop de Gouverneur antwoordde, dat, daargelaten dat in dit geval een voordracht niet noodig was, hij toch nooit

een voordracht zou aannemen, waarop De Veer voorkwam, „die onder het getal behoort van de genen tegen dewelke het officie fiscaal.... gekwalificeerd is om in regten te procederen, en waartegen eisch tot ontzegging van het burgerregt gedaan is.”

Intusschen bleken zelfs de autoriteiten zich zoo weinig rekenschap te geven van den inhoud der wettelijke bepalingen, waaraan de Gouverneur krampachtig vasthield, dat o. a. de fiscaal van meening was, dat wie eenmaal dubloenen en daalders tegen den handelskoers aangenomen had, verder niet weigeren mocht, betaling tegen dien koers aan te nemen. De Gouverneur vond daarin aanleiding tot een bekendmaking in *de Curaçaosche courant* van 5 Februari 1825, dat niemand verplicht was, deze munten tegen andere waarden, dan onderling werd overeengekomen aan te nemen; de wettelijke koersbepaling was alleen verbindend in handelingen met het Gouvernement.

Wat dit laatste betreft, ik heb niets gevonden, dat wijst op de waarheid van Simons bewering, dat bij uitgaaf van gouvernementswege de dubloenen tegen de handelswaarde werden berekend. Uit de kwestie der militaire soldijen blijkt het tegendeel.

En bij uitgaaf van wege den gouverneur als particulier persoon? In een brief aan Mr. Serrurier van 28 Februari 1825 zette Cantz'laar uiteen, wat van dit verwijt waar was. Van Jeosuah Naar had hij dubloenen gekocht tegen 30 pesos in gekapt zilvergeld, waarmee deze een schuld aan het Gouvernement voordeelijker kon betalen. Als particulier had hij gebruik gemaakt van zijn recht, om deze dubloenen uit te geven tegen f. 40.—, zooals overeengekomen was, aan Jutting en De Veer voor overtochtsgeld van zijn kinderen.

Over de rechtszaken tegen de onderteekenaars van het protest zou in plaats van het lid van den Raad van Justitie Jutting het lid van het College van commercie en zeezaken Ziegler als lid ad hoc oordeelen. De fiscaal deed nog een poging, om den Gouverneur tot uitstel te bewegen in afwachting van des Konings beslissing op

het verzoekschrift van de nalatige schuldenaren der kolonie, maar de Gouverneur wees er terecht op, dat de procedure tegen de protesteerders daarbuiten stond. Een dezer laatsten, C. A. Zeppenfeldt, vroeg „in submissie te worden aangenomen,” wat geweigerd werd omdat de zaak in handen was van den Koning, „wiens Hooge en Souvereine regten bij het protest zijn aangerand.” Wel kreeg de fiskaal opdracht het proces tegen hem te staken op grond van betoond berouw.

25 April 1825 nam de Raad-fiskaal zijn conclusie van eisch en vorderde, dat het „quasi, of onvolkomen protest zal verklaart worden te zyn van eene aller Laesifste en aller indecenste inhoud vilipendeerende het respect en de gehoorzaamheid, die burgers, ingezetenen en vreemdelingen op dit en onderhorige Eilanden, kragtens het Reglement op het Beleid den Handel en Iustitiewezen dd. 14 Septemb. 1815 geemaneert, speciaal volgens art. 1. aan zijn Excellentie den Gouverneur in der tijd schuldig zyn waardoor tevens zyne Majesteit hooge auctoriteit, in de persoon van hoogst desselfs Vertegenwoordiger is beledigt en midsdien als een *Fameus* en *Lasterlijk Libel* en dat hetzelfde ter openbare audientie, ter rolle van den Raad in tegenwoordigheid dezer gedaagden door den Deurwaarder zal worden gescheurt en vernietigd. —

Voords dat alle de Gedaagdens ieder voor hun persoon over en ter zaake dezer tekening en overlevering zullen worden verklaart voor zo verre van het Burgerregt dezer kolonie jousseeren, van hetzelfde te zyn vervallen met verlies van alle baten regten en praerogativen by Publicatie van 13 February 26 July 1821 daaraan verknogt en verleent speciaal by art. 9. der eerst gemelde, bepaalt onvermindert het regt van rehabilitatie in tyd en wylen, indien zyne Excellentie den Gouverneur hiertoe termen mogte vinden of de Gecondemneerden daarmede zoude gelieven op nieuws te beneficeeren by wyze van remissie met wyders inhabiel verklaring voor het verkrygen van dat Burgerregt, ten regarde der gene welke gedaagde of Gedaagdens in deze, daar-

van als noch niet waaren Jouisseevende", met veroordeeling van 12 hunner in een boete van 4000 pesos elk, en 10 hunner „als bovendien zich schuldig gemaakt hebbende aan leugenachtige voorgevens wegens de van hun door het officie fiscaal ingevoerde Landsgeregtigheden en 't welk zij niet anders hebben wedersproken dan door zich schuldig te verklaren aan complotten en verkragting van art. 160¹⁾ der grondwet in een boete van *Vijfduizend Pezos* van agten.

En eindelijk de Gedaagdens

1 M. Trois

2 M. A. Jesurum

3 E. Brandao en

4 Joseph P Brandao Jr.

boven deze alle schuldig door ook nog voorgegeeven te hebben aan Z:E: den Gouverneur requesten te hebben geoffereert, waarop zij hun tekening gronden terwijl zulks gansch en al onwaaragtig en niet geschied was, waarop zij zich niet anders hebben kunnen defendeeren dan dat *voor het Corps Kooplieden* waaren opgekomen en misschien *in complot* voor en in naam van een *niet* gelegaliseerd Corps getekent hadden, strydig mede alsoz teges het bereids geallegueerde artikel der grondwet in een boete ieder van *zes Duizend Pezos van agten* of tot zodanige andere straffen mulcte en poene als deze WelEd: agtb: Raad tot maintien van 's Gouverneurs gezag in zyne Majesteits naam gevoert en reparatie aan hetzelfde door deze Gedaagden toegebracht, in goede Justitie zal vermeenen te behooren."

Eerst 18 October werd het vonnis uitgesproken, waarbij, ditmaal weer zonder eenige motiveering, de eisch van den fiscaal werd ontzegd met zijn veroordeeling in de kosten.

Dat de Gouverneur hierover niet te spreken was, be-

¹⁾ Bedoeld zal zijn art. 161: Ieder ingezeten heeft het regt om verzoeken aan de bevoegde magt schriftelijk in te dienen, mits die persoonlijk en niet uit naam van meerderen worden onderteekend, welk laatste alleen zal kunnen geschieden door of van wege ligchamen wettiglijk zamengesteld en als zoodanig erkend, en in dat geval niet anders dan over onderwerpen tot derzelver bepaalde werkzaamheden behoorende.

hoeft geen betoog. Aanstonds liet hij den Raad-fiscaal, krachtens artt. 4 en 5 van het reglement van appel van 13 November 1803 een verzoek tot injectie van appel bij Raden — Commissarissen indienen. Dezen verwezen de beslissing naar het „volle Hof,” dat 27 Oct 1825 het verzoek afwees. Uit de Notulen van den Raad van dien dag treft de verklaring van Ziegler „op grond van het in de vorige Sessie door des Presidents gezegde, dat het vonnis in zake van den Raad Fiscaal contra als boven door den Raad te wijzen niet zoude zijn appellabel, geconsenteerd te hebben in het slaan van het vonnis over dezelve zaak, hebbende anders de decisie daarvan aan hoogere magt in het moederland willen renvoyeeren”. Volgens den president zou dit raadslid hem echter verkeerd hebben begrepen en hij alleen gesproken hebben van de inappellabiliteit van een vonnis, overeenkomstig des requestants gevoelen „geslagen op de confessie.” Striddels was daarentegenover juist van meening, dat het vonnis nu inappellabel was, en dit niet zou geweest zijn bij veroordeeling. Dit gevoelen was in zoover niet in strijd met het rechtsgevolg, door den voorzitter aan een vonnis op bekentenis gehecht, als sommige rechtsgeleerden aan den eisch van bekentenis der feiten en omstandigheden verbonden dien eener „confessie van de Strafbaarheid.” Het appèl werd geweigerd met 4 stemmen tegen die van den president, nadat deze nog verklaard had, dat „de Raad in deze al verkeerd vonnissende het erreur reparabel zijn zal, dewijl het Hoog Gerechtshof in 's Gravenhage zich aan 's Raads decisie niet zal binden.” Zoo zal ook de Gouverneur gedacht hebben, die den Raad van Justitie berichtte, dat hij de aantekening van appèl als steunende op de wet niet had mogen ontfangen. Den deurwaarder werd verboden mee te werken aan de executie van het vonnis, en toen deze zijn medewerking niet stellig genoeg doch slechts „provisioneel” weigerde, bezorgde dit hem een ernstige berisping van den Gouverneur. Des Konings beslissing werd over de zaak zelf ingeroepen.

Ruim een jaar later was deze zaak nog niet geëindigd, hetgeen blijkt uit het volgende.

Toen op 30 Januari 1827 de kooplieden A. de Veer Jr., H. A. de Lima en J. de Sola den Gouverneur een dankadres aan den Koning voor de openstelling der haven overhandigden, ging dit, zooals de Gouverneur in het gouvernements-journaal van dien dag meedeelt, bij monde van den heer De Veer gepaard met een „betuiging — van leedwezen over het vroeger voorgevallene tusschen de kooplieden en het Gouvernement, verklarende in substantie, dat zij daarbij geene bedoeling gehad hebben om ons personeel in het minste te beleedigen, daar zij integendeel ons altoos de hoogste achting hebben toegedragen en nog toedragen; voorts dat het hun ernstigewensch was om nu en in het vervolg met ons mede te werken, voor de welvaart van den handel dezer kolonien daarom hoopten dat het voorledene van geenen invloed op het tegenwoordige zoude zijn. — Waarop door ons, mede in substantie is geantwoord: dat wij blotelijk beschikken konden over het gene aan ons was verbleven; terwijl al het gene aan eene regterlijke uitspraak was overgelaten, thans nog stond ter beslissing van hooger hand en daarom in deszelfs geheel behoorde gelaten te worden, zoo mede dat wij verlangen ons over het gebeurde, als gebeurde, niet verder uittelaten op grond van ondervinding dat in al de gevallen waarin eene toenadering verlangd wordt, men de herhaling der oorzaken van de bestaan hebbende geschillen behoorde te vermijden om niet, uit hoofde van het gelijk dat ieder aan zijne zijde vooronderstelt, in stede van zich te verzoenen, in nieuwe twisten of geschillen te vervallen; dat wij overigens meenden het regt te hebben om ons te verbeelden dat ons gedrag ten allen tijde zoodanig is geweest, dat wij op de achting der ingezetenen billijker wijze, eenige aanspraak mogen maken, terwijl wij ons uit hoofde onzer geïsoleerde positie, beter in staat geloofden om over de algemeene belangen te oordeelen dan wel de genen die door hunne verschillende betrekkingen met anderen, met welke goede bedoeling dan ook bezielde, toch aanvankelijk of eindelijk, meer op hun eigen dan wel op het algemeen belang bedacht zijn, en eindelijk dat wij,

ons altijd tot en voor het algemeen belang beijverd hadden en ook daarin zouden volharden zonder terugzage op het voorledene."

Het heeft er alles van, of de hand der verzoening hier wordt geweigerd.

Niet waarschijnlijk is, dat de kooplieden deze welwillende houding zouden aangenomen hebben, als zij inmiddels den Gouverneur in zoo strenge bewoordingen bij den Koning verklaagd hadden, als Brusse wil doen gelooven. Hoe het zij — of en in hoeverre de uitzending van den Commissaris-generaal Van den Bosch te danken is geweest aan klachten over Cantz'laar — de uitkomst is een eerherstel voor hem geweest: Van den Bosch maakte hem Gouverneur-generaal der Nederlandsche West-Indische bezittingen. Maar ook de tegenpartij, zoo er van animositeit toen nog geen sprake is geweest, zal niet ontevreden zijn geweest: I. N. C. Jutting, dien de gouverneur bij diens aftreden in den Raad van Justitie had laten vallen, was niet slechter af in den Raad van politie, en A. de Veer, de voorman van het „protest" zag zich door Van den Bosch benoemd in den Raad van Justitie.

Amsterdam 20 Januari 1926.